

محتوای نوشتاری

کتاب: اقتصاد

سال تحصیلی:

۱۴۰۰-۱۴۰۱

فصل: چهارم

(اقتصاد در خانواده)

درس: دوازدهم

نام طراح: محمود یعقوبی

سرگروه اقتصاد استان خراسان جنوبی

عنوان درس: بودجه بندی

سه اتفاق مهم در بعد اقتصادی زندگی

دخل یا کسب در آمد

شامل فعالیت های می شود که بیشتر افراد برای در آمدزایی و پول در آوردن انجام می دهند.

خرج کردن

مربوط به حوزه برنامه ریزی مخارج و شیوه های مصرف است.

حفظ و رشد در آمد

شامل فعالیت هایی نظیر پس انداز و سرمایه گذاری است.

باید مهارت ها و روش های دخل و خرج و حفظ را یاد بگیریم

دخل و خرج یعنی درآمدها و هزینه ها باید با یکدیگر متناسب باشد.
اگر دخل از خرج کمتر باشد فرد بیشتر از در آمد خود خرج کرده است.
اگر دخل از خرج بیشتر باشد در آمد فرد از هزینه های او بیشتر است.

« ثبت هزینه ها و درآمدها »

- ۱- برای مدیریت بهتر موجودی پول خود چگونه عمل کنیم؟
  - * در ابتدا همه مخارجی را که در طول هفته دارید در جدولی مانند جدول زیر ثبت کنید.
  - * در این جدول اول باید نوع مخارج مشخص شود؛ مثلاً آیا پولتان را برای خوراکی ها خرج کرده اید یا برای پوشاک و یا تفریح؟ همچنین مشخص کنید که آیا این هزینه ها، قابل پیش بینی و برنامه ریزی بود یا اینکه بدون برنامه ریزی و به صورت اتفاقی رخ داد؟ در نهایت مشخص کنید که مخارج شما باید به صورت ثابت، هفتگی تکرار شود یا اینکه متغیر است و ممکن است در برخی دوره ها اصلاً انجام نشود؟
  - * پس از ثبت هزینه ها برای یک هفته، مجموع هر ستون را در زیر آن مشخص کنید. این مجموع به شما می گوید که چه میزان پول در هر گروه صرف می کنید.
  - * مجموع همه مخارج را هم محاسبه کنید. از مجموع کل برای محاسبه درصد صرف شده برای هر دسته استفاده کنید. (یعنی جمع هر ستون را در ۱۰۰ ضرب کنید و بر مجموع کل تقسیم کنید).

هردرآمدی که به دست می آوریم اگر بعد از یک سال از مجموع مخارج ما زیاد بیاید، به همان میزان که زیاد آمده است، مشمول **خمس قرار می گیرد**؛ یعنی موظفیم که ۲۰ درصد آن را به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده اوبدهیم.

۵-..... در واقع همان مالیات اسلامی است.

خمس

۶- پرداخت خمس در جامعه اسلامی چه پیامدی دارد؟

الف) پرداخت خمس موجب توزیع مجدد ثروت می شود.

ب) عدالت اقتصادی را در جامعه گسترش می دهد.

ج) همچنین کسانی که توان کار و فعالیت اقتصادی ندارند، از منابع خمس استفاده می کنند تا بتوانند ادامه حیات دهند.

۷- سال مالی از چه زمانی آغاز می شود؟ (زمان پرداخت خمس)

در برنامه ریزی های اقتصادی خود حتماً توجه داشته باشید که زمانی را به عنوان آغاز سال مالیتان در نظر بگیرید. البته به صورت طبیعی، سال مالی از همان روزی که اولین درآمدها را به دست آورده اید، شروع می شود.

۸- روش محاسبه خمس چگونه است؟

بعد از گذشت یک سال، درآمدی را که برایتان باقی مانده است به همراه اقلام مصرفی که خریده اید ولی از آن استفاده نکرده اید، محاسبه کنید و خمس آن را پرداخت نمایید. (۲۰ درصد این موارد را پرداخت می کنیم).

تمرین فردی در کلاس..... صفحه ۱۳۴.....

نمونه های درآمد و مخارج افراد زیر را بخوانید و بررسی کنید که آیا این افراد با این روند بودجه می توانند تا پایان سال ادامه دهند یا خیر؟ در پایان بررسی، به سؤالات پاسخ دهید.

نمونه اول

خانم رضایی معلم است. او به صورت سالیانه درآمدی در حدود ۳۵ میلیون تومان کسب می کند و مخارج سالیانه وی به شرح زیر است.

آیا خانم رضایی بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ چه میزان؟

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۶/۵
خدمات رفاهی	۳
قبوض	۱۵
عذا	۲/۲۵
حمل و نقل	۵/۵۰
بیمه	۱/۵۶
بنزین	۰/۷۷
امور خیریه	۰/۸۰
پوشاک	۰/۵۵

۴/۵۰	بازپرداخت وام
۲	تفریحات
۱/۵	خدمات منزل
۱/۶۶	سایر

مجموع هزینه ها

$$۶/۵ + ۳ + ۱۵ + ۲/۲۵ + ۵/۵۰ + ۱/۵۶ + ۰/۷۷ + ۰/۸۰ + ۰/۵۵ + ۴/۵۰ + ۲ + ۱/۵ + ۱/۶۶ = ۴۵/۵۹$$

هزینه ها - درآمد

$$۳۵ - ۴۵/۵۹ = -۱۰/۵۹$$

درآمد خانم رضایی از مخارجش کمتر است. (خانم رضایی از درآمدش بیشتر خرج می کند.)

نمونه دوم

حاج محمود کارمند بازنشسته است. درآمد سالانه او ۲۵ میلیون تومان است و مخارج او به شرح زیر است. آیا او بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ به چه میزان؟

مقدار به میلیون تومان	نوع خرج
۷/۲۵	اجاره خانه
۲/۴۰	خدمات رفاهی
۱/۷۵	قبوض
۲/۰۷	عذا
۳/۶۵	حمل و نقل
۱/۴۸	بیمه
۰/۸۸	بنزین
۰/۸۹	امور خیریه
۱/۱۵	پوشاک
۳/۰۷	بازپرداخت وام
۱/۵۰	تفریحات
۱/۲۵	خدمات منزل
۱/۸۵	سایر

مجموع هزینه ها

$$۷/۲۵ + ۲/۴۰ + ۱/۷۵ + ۲/۰۷ + ۳/۶۵ + ۱/۴۸ + ۰/۸۸ + ۰/۸۹ + ۱/۱۵ + ۳/۰۷ + ۱/۵۰ + ۱/۲۵ + ۱/۸۵ = ۲۹/۱۹$$

هزینه ها - درآمد

$$۲۵ - ۲۹/۱۹ = -۴/۱۹$$

درآمد حاج محمود از مخارجش کمتر است. (حاج محمود از درآمدش بیشتر خرج می کند.)

نمونه سوم

محمدحسن دانشجویست. البته به صورت پاره وقت هم مشغول به کار است. درآمد سالیانه او ۳۷ میلیون تومان است. و مخارج او به شرح زیر است. آیا او بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ به چه میزان؟

مقدار به میلیون تومان	نوع خرج
۵/۷۵	اجاره خانه
۲/۸۵	خدمات رفاهی
۲/۲۵	قبوض
۳/۷۵	عذا
۱/۲۵	حمل و نقل
۲/۲۰	بیمه
۰/۴۷	بنزین
۰/۲۰	امور خیریه
۱/۸۵	پوشاک
۶/۰۷	بازپرداخت وام
۱/۶۵	تفریحات
۰/۷۵	خدمات منزل
۱/۵۰	سایر

مجموع هزینه ها

$$۵/۷۵ + ۲/۸۵ + ۲/۲۵ + ۳/۷۵ + ۱/۲۵ + ۲/۲۰ + ۰/۴۷ + ۰/۲۰ + ۱/۸۵ + ۶/۰۷ + ۱/۶۵ + ۰/۷۵ + ۱/۵۰ = ۳۰/۵۴$$

هزینه ها - درآمد

$$۳۷ - ۳۰/۵۴ = ۶/۴۶$$

درآمد محمدحسن از مخارجش بیشتر است. (محمدحسن از درآمدش کمتر خرج می کند.)

با توجه به نمونه های بالا به سوالات زیر پاسخ دهید:

کدام یک از این افراد بیشترین پس انداز را در آخر هر ماه دارند؟

محمدحسن

فرض کنید که خودروی هر یک از این افراد نیاز به تعمیر دارد که هزینه آن هفت میلیون تومان است. برای این خرید چه تغییراتی در بودجه هر فردی باید ایجاد شود؟

افراد باید سعی کنند در سایر هزینه های خود صرفه جویی کنند و هزینه های خود را کاهش دهند یا منابع جدیدی برای افزایش درآمد خود پیدا کنند.

در صورتی که فرد مورد نظر برای تعمیر خودرو پس انداز خود را به میزان $1/75$ میلیون تومان در هر ماه افزایش دهد، با این تغییر چه چیزی را از دست می دهد و چه چیزی به دست می آورد؟ (هزینه فرصت تعمیر خودرو چیست؟) **در این صورت این افرادی توانند خودروی خود را تعمیر کنند ولی برای این پس انداز، باید در سایر بخش های صرفه جویی کرده و از بخشی از مخارج خود صرف نظر کنند مثلاً باید بخشی از تفریحات یا خرید پوشاک خود را حذف کنند.** چه پیشنهادهایی برای مدیریت بهتر مخارج هر یک از این افراد دارید؟

بهتر است در مخارج بالا و غیر ضروری خود بازنگری داشته باشند و تا حد امکان مخارج خود را کاهش داده و دنبال افزایش درآمد و پس انداز بیشتر باشند مثلاً سعی کنند با صرفه جویی در مصارف باعث کاهش قبوض خود شوند. یا در خرید پوشاک و هزینه تفریحات صرفه جویی بیشتری داشته باشند.

کدام یک از این افراد بیشترین خرج را از بودجه خود دارند؟

خانم رضایی

در صورتی که خانم رضایی تصمیم بگیرد که به یک سفر که پنج میلیون تومان هزینه دارد برود، وی چه چیزهایی را باید در نظر بگیرد؟

خانم رضایی باید به این نکته توجه کند که مخارجش در حال حاضر از درآمدش بیشتر است و بدون رفتن به این مسافرت در تامین هزینه هایش با مشکل مواجه خواهد شد و اگر خواسته باشد به این مسافرت برود باید هزینه هایش را به شدت کاهش دهد تا درآمد کافی برای این مسافرت داشته باشد ولی با توجه به وضعیتی درآمدی و هزینه ای که دارد بهتر است از رفتن به این مسافرت صرف نظر کند. در غیر این صورت در پایان سال با مشکلات مالی بسیاری مواجه خواهد شد.

فعالیت گروهی در کلاس..... صفحه ۱۳۷.....**بازی شورای خانواده**

در کلاس به گروه های سه نفره تقسیم شوید و بازی زیر را این گونه انجام دهید که پس از ارائه هر کارت از سوی معلم، با گروه تصمیم بگیرید که آیا آن کار را انجام می دهید یا خیر. سپس تصمیم خود را اعلام کنید و متناسب با آن جدول زیر را پر کنید. توجه کنید که بودجه اولیه شما ۲۰۰ هزار تومان است. سطح سلامت و خوشی و رفاه هر گروه نیز در عدد ده قرار دارد. نکته دیگر اینکه در هر بار اعلام کارت از سوی معلم اگر تصمیم به عدم انجام کار بگیرید، سطح خوشی شما یک واحد کم می شود که باید در جدول بیاید.

برنده بازی گروهی است که بالاترین مانده را در صندوق داشته باشد، در نهایت برای تعیین برنده توجه کنید که همه مانده صندوق را به تومان تبدیل کنید.

(هر واحد رفاه = ۱۰ هزار تومان / هر واحد سلامت = ۲۰ هزار تومان / هر واحد خوشی = ۱۵ هزار تومان)

این فعالیت را دانش آموزان باید به صورت عملی انجام دهند.

ردیف/ شماره کارت	انجام می دهیم	انجام نمی دهیم	مانده سطح سلامت	مانده سطح رفاه	مانده سطح خوشی	مانده سطح بودجه
۱						
۲						
۳						
۴						
۵						
۶						
۷						
۸						
۹						
۱۰						
۱۱						
۱۲						
۱۳						
۱۴						
۱۵						
مجموع	مانده سلامت به تومان	مانده رفاه به تومان	مانده خوشی به تومان	مانده بودجه	جمع کل	

فعالیت خارج از کلاس..... صفحه ۱۳۹.....

بودجه ها از دو بخش **درآمدها و هزینه ها** تشکیل می شوند، به منظور انجام یک تمرین عملی ابتدا به طور دقیق مشخص کنید که از چه طریقی می توانید پول لازم را برای تحقق برنامه هایتان تأمین کنید. سپس با استفاده از فهرست نیازها و خواسته هایی که اولویت بندی کرده بودید، جدول زیر را از امروز تا حدود ۳۰ روز دیگر تنظیم کنید.

این فعالیت را بایددانش آموزان بصورت یک کار عملی انجام دهند.

جدول درآمد و هزینه ها

موارد درآمدها	هفته اول (به تومان)	هفته دوم (به تومان)	هفته سوم (به تومان)	هفته چهارم (به تومان)
پول توجیبی				
کار پاره وقت				
صرفه جویی*	۱			
	۲			
	۳			
مجموع درآمد				
مخارج:				
شخصی (فردی)				
تفریحی				
تحصیلی				
رفت و آمد				
مجموع مخارج				

* لطفاً به صورت دقیق مشخص کنید که موارد صرفه جویی شامل چه چیزهایی شده است.

تحلیل کنید ..... صفحه ۱۳۹

چگونه می توان با ثبت درآمد و مخارج، برنامه مالی منظمی را برای زندگی شخصی و خانوادگی طراحی کرد؟
 از هر منبعی که درامدی به دست می آید بصورت ماهیانه، مشخص و ثبت شود.
 هزینه های ثابت و متغیر خود را بصورت ماهیانه فهرست کنید.
 مجموع درآمدها و هزینه های خود را ماهیانه بایکدیگر مقایسه کنید.
 اگر هزینه ها از درآمد بیشتر بود مخارج غیر ضروری را کم کنید.
 با در نظر گرفتن این موارد و آگاهی در مورد درآمدها و هزینه های ما می توانیم برای آینده برنامه ریزی کنیم.

www.my-dars.ir

مسئله

محمود دانشجویست البته به صورت پاره وقت هم مشغول به کار است. درآمد سالانه او ۳۵ میلیون تومان است. و مخارج او به شرح زیر است. با توجه به این اطلاعات و با فرض اینکه تمام آنچه در ارقام مصرفی آمده است توسط وی مصرف می شود، در انتهای سال چه مقدار باید خمس پرداخت کند؟

مقدار به میلیون تومان	نوع خرج
۴/۷۵	اجاره خانه
۲/۸۵	خدمات رفاهی
۳/۲۵	قبوض
۴/۷۵	عذا
۱/۲۵	حمل و نقل
۱/۲۰	بیمه
۰/۴۵	بنزین
۰/۲۵	امور خیریه
۱/۸۵	پوشاک
۳/۰۷	بازپرداخت وام
۱/۶۵	تفریحات
۰/۳۵	خدمات منزل
۱/۵۰	سایر

مجموع هزینه ها

$$۴/۷۵ + ۲/۸۵ + ۳/۲۵ + ۴/۷۵ + ۱/۲۵ + ۱/۲۰ + ۰/۴۵ + ۰/۲۵ + ۱/۸۵ + ۳/۰۷ + ۱/۶۵ + ۰/۳۵ + ۱/۵۰ = ۲۷/۱۷$$

هزینه ها - درآمد

$$۳۵ - ۲۷/۱۷ = ۷/۸۳$$

$$۷/۸۳ \times \frac{۲۰}{۱۰۰} = ۱/۵۶۶$$

آنچه از درآمدهای مانده است مشمول خمس می شود. یک پنجم (۲۰ درصد) آن را حساب می کنیم.

www.my-dars.ir